

VANEMUINE

Hooaja peaspponsor

PJOTR TŠAIKOVSKI
JEVGENI
ONEGIN

Opera

Teater Vanemuine, 143. hooaeg

Pjotr Tšaikovski ooper

JEVGENI ONEGIN

Lüürilised stseenid kolmes vaatuses ja seitsmes pildis, ühe vaheajaga.

Pjotr Tšaikovski libreto koostöös Konstantin Šilovskiga Aleksandr Puškini samanimelise värssromaani põhjal.

Konstantin Stanislavski 1922. aasta lavastuse redaktsioon. Taastatud arhiivimaterjalide põhjal.

Muusikajuht ja dirigent **Paul Mägi**

Dirigent **Lauri Sirp**

Lavastaja **Dmitri Bertman** (Ooperiteater Helikon, Moskva)

Kunstnik **Igor Nežnõi** (Ooperiteater Helikon, Moskva)

Kostüümikunstnik **Tatjana Tulubjeva** (Ooperiteater Helikon, Moskva)

Valguskujundajad **Andres Sarv, Imbi Mälk**

Lavastaja assistendid **Galina Timakova** (Ooperiteater Helikon, Moskva), **Merle Jalakas**

Kontsertmeistrid **Jaanika Rand-Sirp, Irina Oja**

Repetiitor **Fabrice Gibert**

Koormeister **Piret Talts**

Koori kontsertmeister **Katrin Nuume**

Inspitsient **Ülle Tinn**

Tiitrid **Ragne Saul**

Solistide tõlgid **Žanna Pindma, Liina Tordik**

Maailmaesietendus toimus 17. märtsil 1879 Moskvast

Esietendus 6. aprillil 2013 Vanemuise väikeses majas

Vene keeles, eesti- ja ingliskeelsete tiitritega

Tiitrite tõlge eesti keelde **Sven Karja**

OSADES

Larina, mõisaproua (metsosopran) **Valentina Kremen** või **Annaliisa Pillak**

Tema tütre:

Tatjana (sopran) **Maria Fontosh** (Rootsi) või **Karmen Puis**

Olga (kontraalt) **Jovita Vaskeviciute** (Leedu RO) või **Teele Jõks**

Filipjevna, njanja (metsosopran) **Merle Silmato** (Soome RO) või **Valentina Kremen**

Jevgeni Onegin (bariton) **Linus Börjesson** (Rootsi)

Lenski (tenor) **Merunas Vitulskis** (Leedu RO) või **Roland Liiv** (Soome RO)

Vürst Gremin (bass) **Koit Soasepp** (Soome RO) või **Märt Jakobson**

Rotnõi (bass) **Jaan Willem Sibul**

Zaretski (bass) **Simo Breede**

Triquet, prantslane (tenor) **Aivar Kaseste** või **Mehis Tiits**

Guillot, kammerteener (tummroll) **Germán Gholami**

Vanemuise ooperikoor: talupojad, ballikülalised, mõisnikud, ohvitserid.

Vanemuise sümfooniaorkester

Solistide CVd, ooperikoori ja sümfooniaorkestri koosseisud: www.vanemuine.ee

SISUKOKKUVÕTE

Tegevus toimub maal Larinite mõisas ja Peterburis 1820. aasta paiku.

I VAATUS

1. pilt. Augustikuine pärastlõuna Larinite mõisas. Mõisaproua ja hoidja Filpjevna (njanja) puhkavad väsitavast päevast. Õed Tatjana ja Olga musitseerivad - nende laul meenutab emale noorust. Kaugusest kostab talupoegade laulu.

Saabuvad külalised – naabermõisnik Lenski koos sõbra Jevgeni Oneginiga. Lenski, lüürilise hingelaadiga noor poet, on armunud rõõmsameelsesse Olgasse. Ta on Larinite majas sagedane külaline. Onegin viibib siin esmakordselt. Tema tõsine, ehkki üleolevalt ükskõikne hoiak avaldab sügavat mõju romantilise hingega Tatjanale. Unistustele ja mõtisklustele anduv neiu kannab Oneginile üle selle ebamäärase tunde, mida ta seni tundis teda köitvate sentimentaalsete armastusromaanide kangelaste vastu.

2. pilt. Kohtumine Oneginiga on Tatjanat erutanud, ta ei suuda uinuda. Ta palub njanjal jutustada midagi endistest aegadest. Njanja jutustab oma noorusest, kuid Tatjana ei kuulagi teda, ta mõtted on endiselt hajali. Kui njanja lahkub, otsustab Tatjana Oneginile kirjutada ning kõnelda avameelselt oma tunnetest.

3. pilt. Saades Tatjanalt kirja, otsustab Onegin temaga kohtuda. Esimesena saabub Tatjana. Erutatult ootab ta Oneginit. Pealinna elust blaseerunud Onegin suhtub Tatjanasse heasoovlikult, kuid ei oska hinnata tema siiraid tundeid. Isalikult soovib ta Tatjanal õppida valitsema ja varjama oma hingeelamusi. Tatjana vaikib, kuid Onegini sõnad tähendavad talle tütarlapseideaalide kokkuvarisemist.

II VAATUS

4. pilt. 25. jaanuar - Tatjana nimepäevapidu Larinite majas. Koduõpetaja Triquet esitab Tatjanale pühendatud omaloodud kuplee. Lenski on kutsunud endaga taas kaasa Onegini. Igavlev ja tusane Onegin on tüdinud provintslikust mõisaseltskonnast. Ajaviiteks õrritab ta Lenskit, tehes komplimente Olgale, kuigi peab neiu tühiseks. Sõprade vahel puhkeb tüli, mis lõpeb duellikutsega Lenski poolt.

VAHEAEG

5. pilt. Lenski saabub kokkulepitud duellipaika. Oneginit oodates mõtiskleb ta oma elust, noorusest ja õnnest. Onegini saabudes mõtlevad mõlemad leppimisest, kuid vaikivad. Sekundandid on juba ootel. Duell lõpeb Lenski surmaga.

III VAATUS

6. pilt. Peosaal vürst Gremini lossis Peterburis. Möödunud on mõned aastad. Tatjana on abiellunud hallipäise vürsti Greminiga, jõuka ja mõjuka aristokraadiga, ning kuulub nüüd pealinna kõrgemasse seltskonda. Onegin, kes on viibinud vahepealsetel aastatel välismaal, kohtab Gremini ballil oma üllatuseks Tatjanat. Nähes naist suursugune seltskonnadaamina, tärkab temas armastus. Jällenägemine erutab ka Tatjanat. Kartes oma tundeid reeta, vabandab ta end külaliste ees ja lahkub peosaalist.

7. pilt. Onegin on kirjutanud Tatjanale hulga kirju väljendades oma tundeid. Neid kirju lugedes mõistab Tatjana, et ka tema tunded Onegini vastu ei ole kustunud. Onegin külastab Tatjanat. Ta räägib Tatjanale kirglikult oma armastusest - pisar naise silmis tähendab talle lootust. Ka Tatjanat haaravad mälestused, kuid tal jätkub jõudu endast võitu saada. Väärikalt ja abielukohusele truuks jäädes lükkab ta Onegini armuavalduse tagasi.

DMITRI BERTMAN, LAVASTAJA:

Sel aastal on Konstantin Stanislavskil kahekordne juubel – 150 aastat sünnist ja 75 aastat surmast. Kogu maailmas tuntud „süsteemi“ looja jagas viimast kahtkümmet aastat oma elus draama ja ooperi vahel. Rahutul 1918. aastal juhtis ta Suure Teatri ooperistuudiot, ent alles neli aastat hiljem sündis lavastus, millest algas kaasaegse muusikalise režissuuri ajalugu. See oli „Jevgeni Onegin“. Noored artistid mängisid kaasaegsetes kostüümides, orkestrit polnud, aga väga kiiresti sattus lavastus mitmete teatrite lavale ja elab tänase päevani.

See, mis 1922. aastal oli moodne, tundub tänapäeval retrona, nagu vana mustvalge foto. Ma taastasingi „Jevgeni Onegini“ Stanislavski lavastuses kui retro. Peamine eesmärk polnud siiski ei tea mitmes kord ennistada tegevus Leontjevi kõrvaltänava kuulsas sammastega villas (*D. Bertman peab silmas K. Stanislavski kodu, kus praegu asub tema majamuuseum*), vaid käia sama teed, mis Stanislavski 1922. aastal, uuesti näitlejatega läbi töötada iga misanitseer tema meetodi järgi.

Ma olen „Jevgeni Onegini“ lavastanud seitse korda – Krasnodarist Stockholmini, iga kord lahendusi välja mõeldes, iga kord midagi uut ja veel uuemat leiutades. Peale seitsme lavastust tekib soov mitte midagi enam leiutada ja tagasi pöörduda vana hea traditsiooni juurde. Ei midagi peale lavastaja töö näitlejatega. Ei mingeid kunstlikke „toidulisandeid“ ja „maitseparandajaid“, pelgalt naturaalne „bioprodukt“, ja et selle maitse oleks nagu lapsepõlves.

Merle Silmato, Maria Fontosh

Linus Börjesson, Maria Fontosh

PJOTR TŠAIKOVSKI

Pjotr Iljitš Tšaikovski sündis 1840. aastal rikkas perekonnas ja sai hariduse prantsuse guvernandi käe all. Pärast õpinguid õigusteaduskonnas ja nelja-aastast töötamist justiitsministeeriumis, õppis ta Peterburi Konservatooriumis, kus tema õpetajaks oli professor Rubinstein. Aastatel 1866–1877 töötas ta muusikateooria õppejõuna Moskva Konservatooriumis. 1877. aastal, kui Tšaikovskil olid pooleli 4. sümfoonia ja ooperi „Jevgeni Onegin“ kirjutamine, sai ta tõsise hingelise trauma, millel olid pikaajalised mõjud. Nimelt otsustas ta, hoolimata suurtest probleemidest suhetes naistega, traditsioonide kohaselt abielluda ja võttis naiseks muusikatudengi, kes oli talle oma kirjades meelitusi saatnud. Nende kooselu osutus võimatuks. Tšaikovski hakkas ringi reisima ning ta

liikus vabakutselise muusikuna ühest kohast teise. Nendel reisidel toetas teda rikas heategija, madam von Meck, kelle sümpaatia ta oli pälvinud. Kui ta lugupeetavus kunstnikuna 1880ndate aastate alguses kasvas, leevenes ka depressiivne seisund. 1885. aastal määrati Tšaikovski üheks Venemaa muusikaühingu direktoriks. Ta kutsuti dirigeerima omaenese töid ning ta esines paljudes Euroopa linnades ja astus dirigendina mitmel korral üles USA-s. Pariisi Akadeemia andis Tšaikovskile korrespondentliikme tiitli ning Cambridge'i Ülikool nimetas ta oma audoktoriks.

Tšaikovski külastas korduvalt ka Prahat. 1888. aastal dirigeeris ta Prahas ooperi „Jevgeni Onegin“ esietendust, pärast mida kirjeldas ta Praha Rahvusteatri sopranit, Berta Foerstrova-Lauterovat kui parimat Tatjanat. 1892 dirigeeris ta oma ooperi „Padaemand“ esietendust. Aasta hiljem Tšaikovski suri. Surma põhjuseks oli koolera, mille ta sai nakatunud vett juues.

Tšaikovskil oli vene muusikas eriline koht. Ta keeldus ehitamast barjääri, et kaitsta end välismõjude eest, ning ei liitunud vene heliloojate Võimsa Rühmaga. Tšaikovski oli esimene vene helilooja, kes saavutas tuntuse kogu maailmas. Tema muusikat iseloomustab dramaatiline väljendusrikkus ja poeetiline lüürilisus, mis on kohati peaaegu romantiliselt sentimentaalne. Lisaks kolmele sümfooniale (sümfooniad nr 4, 5 ja 6, mis on 19. sajandi ühed kõige silmapaistvamad muusikateosed), kirjutas ta kolm klaverikontserti, ühe viiulikontserdi, mitmeid oopereid („Opritšnik“, „Jevgeni Onegin“, „Orleans'i neitsi“, „Mazepa“, „Võlutar“, „Padaemand“ jne), kolm balletti („Luikede järv“, „Uinuv kaunitar“, „Pähklipureja“) ja mitmeid muid teoseid.

A LEKSANDR PUŠKIN

Üks suurimaid vene poeete, 19. sajandi vene kirjanduse rajaja, Aleksandr Sergejevitš Puškin sündis 1799. aastal kuue sajandi pikkuse ajalooa aristokraatlikku perekonda. Tema Aafrika juured pärinesid emalt – Puškini vanavanaisa Hannibali, Abessiinia printsi poja ja tulevase Peeter I õukonna favoriidi, tõi vene saadik Venemaale endaga kaasa Konstantinoopolist, kus poiss oli pantvangina röövitud. Selline päritolu avaldas kahtlemata mõju Puškini näojoontele ja iseloomule.

Vene kõrgklassi kommete kohaselt omandas Puškin hariduse prantsuse koduõpetajate käe all ning seetõttu kirjutas ka oma esimesed tööd prantsuse keeles. Vene keelt õppis ta oma vanemalt Maria Aleksejevna Hannibalovalt ja oma vanalt lapsehoidjalt Anna (Arina) Rodionovnalt. Viimane tutvustas talle ka vene pärimuskultuuri. Puškini suhe oma vanematega ei olnud just kuigi hea ning ta lahkus kodust, et minna tänu tutvustele kõrgetel kohtadel õppima mainekasse lütseumi Tsarskoje Selos. Seal veetis ta järgmised kuus aastat oma elust. Peagi hakkas Puškin avaldama oma töid, millest esimene ilmus 1814. aastal. Kirjanduslikes ringkondades puutus ta kokku vabamõtlejatest noorte ja dekabristidega. Ta pääses eksiliisaatmisest Siberisse, kuid oli sellegipoolest sunnitud veetma aastad 1820–1826 järelevalve all Kaukaasias ning olema hiljem vangistuses oma perekonna mõisas Mihhailovskoje külas. Pärast Nikolai I troonile saamist anti talle armu ning ta elas kuni 1830. aastani Moskvas ja seejärel Peterburis, kus ta oli tsaari järelevalve all. Oma esimesel kirjandusliku tegevuse perioodil (umbes kuni 1820. aastani) katsetas Puškin kõikvõimalike tollase vene luule lüüriliste žanridega ning sai mõjutusi ka teistest kultuuridest, eelkõige prantsuse kultuurist. Selle perioodi peamiseks teoseks on muinasjutuline poeem „Ruslan ja Ludmilla”, milles ta kasutas ka pärimuslikke motiive. Oma teisel loomeperioodil (1820ndad aastad) kirjutas Puškin lisaks lüürilistele poemidele ka eepilisi värssteoseid nagu näiteks „Kaukaasia vang” ja „Bahtšissarai purskkaev”. Samuti kirjutas ta oma ajalooliselt tuntud eelegiaid ja ebakonventsionaalse draama „Boriss Godunov”, mida iseloomustasid vabalt järjestatud värsi- ja proosavormis kirjutatud

stseenid. Seda loomeperioodi kroonib teos „Jevgeni Onegin” – värssromaan, esimene vene rahvuseepos ja realistlik pilt vene elust.

Järgmisel loomeperioodil jätkas Puškin Oneginiga alustatud liini (näiteks poeem „Poltaava”, „Kapteni tütar”) ning jätkas oma viimasel loomingulisel ajajärgul samas vaimus kõrgklassi kritiseerimist („Padaemand”). Tema teos „Kadunud Ivan Petrovitš Belkini jutustused”, milles ta püüab leida stiili kirjeldamiseks karaktereid ja inimsaastust, osutus võimsaks impulsiks vene kirjanduse edasise arengu jaoks.

Võib väita, et naised mõjutasid Puškini eraelu märkimisväärselt. Nende hulgas eespool nimetatud vanaema ja lapsehoidja, kes kujundasid tema poeesia ja kirjanduse tunnetust. Puškini ema, Nadežda Ossipovna oli seltskonnas tuntud iludus, keda kutsuti Kreooli kaunitariks. Puškin puutus oma elus kokku paljude õrnema soo esindajatega, kes sõna otseses mõttes teda lummasid ja kellele ta pühendas kauneid lüürilisi värssse, mis olid täis armastust ja imetlust. Näiteks hindas ta kõrgelt Maria Rajevskaia-Volkonskajat naise pühendumise tõttu oma abikaasale, kellele too vabatahtlikult

Siberisse eksiili järgnes. 1831. aastal abiellus Puškin rikkast Moskva perekonnast pärit noore ja võluva Natalja Nikolajevna Gontšarovaga. Peagi ilmsid aga esimesed märgid ebakõladest. Puškin ei suutnud taluda oma ämma ning paar suundus elama Peterburgi. Peagi kutsuti Puškin õukonda, kuid valdavaks jäi seisukoht, et ta sai selle kutse tänu Nataljale. Erinevalt oma abikaasast, kes kritiseeris teravalt kõike ühiskonnas toimuvat, oli Natalja populaarne ja seltskondlikult väga edukas. Ta harjus peagi ära luksusliku eluga ning talle tekkisid mitmed austajad. Austajate seas oli tõenäoliselt ka noor prantslasest ohvitser George d'Anthes, kes teenis tsaari õukonnas.

Ühel päeval sai Puškin anonüümkirja, milles seostati tema abikaasat ja nimetatud Prantsuse ohvitseri. Puškin lahendas olukorra sellega, et kutsus ohvitseri duellile, mis lõppes nii nagu ta oli kord Lenski ja Onegini duelli kirjeldanud. Üheks osapooleks oli poet, teisel poolel mees, kes rikkus duelli reegleid ja tulistas enne märguannet. Poet suri. See kõik juhtus 1837. aastal. Pärast abikaasa surma pühendus Natalja lastele ning abiellus 1844. aastal uuesti, seekord tsaariarmee ohvitseri Pjotr Petrovitš Lanskiga.

ROMAAN VÄRSSIDES

Värssromaani „Jevgeni Onegin“ kirjutamiseks kulus kokku seitse aastat – 9. maist 1823 kuni 25. septembrini 1830. Bohumil Mathesius kirjeldas 1949. aastal romaani „Jevgeni Onegin“ tšehhikeelse tõlke järelsõnas teost järgmiselt: „Tegevustik on põhiliselt üles ehitatud kahele kirjale, mis on justkui kaks sammast. Tatjana kiri 3. peatükis ja Onegini kiri viimases, 8. peatükis. Esimeses avaldab Tanja Oneginile oma lapsikut armastust, armastust, mida tunneb noor neiu, kes on pimestatud tema maaellu ilmuvast maailmakodanikust linnamehest. Ning tema armastus lükatakse tagasi. Teises kirjas tunnistab vananev Onegin pärast aastatepikkust seiklemist ja reisimist, kuidas ta armastus Tatjana vastu lõkkele löi, kui ta naist Peterburi kõrgemas seltskonnas teise mehe naisena märkas. Tema tunded lükati tagasi. Nende kirjade vahele jääb Onegini duell, Lenski surm, peategelase reisid ja paljud teised kõrvalpeõiked, mis lisavad romaanile kaugeltki mitte tühist sarmi. Oma olemuselt on romaan täis ironiat – autor laseb hääbuval kangelasel kogeda samasugust armuavalduste põrmustamist nagu see, mille elas läbi noor Tanja. Elust tüdinud don Juan saab oma karistuse, mask langeb tema näolt, romantiline võrgutaja jäetakse ilma oma romantilisest kaitsekihist. Romaani lõpus jäävad otsad lahtiseks. Kui Onegin tunnistab Tatjanale, et armastab teda, lükkab Tatjana tema tunded tagasi ja lahkub. Seejärel siseneb Tatjana abikaasa ... Tegemist on kas poeedi tahtliku sammuga või hirmuga tsensuuri ees tsaar Nikolai I tagurlikel valitsemisaastatel, mil Puškin oma „Jevgeni Oneginit“ lõpetas. Romaani tegevustik toimub kahekümnendate aastate esimeses pooles,

lahendus saabub 1825. aasta kevadel. See on viis aastat enne romaani tegelikku lõpetamist ja paar kuud pärast seda, kui Puškin kirjeldas seda, kuidas harutati lahti salaplaan, mis raputas Venemaad, katastroof, mida nimetati dekabristide ülestõusuks.

Tänase päevani ei ole päris selge, mil määral paigutas Puškin oma Onegini dekabristide ridadesse. Kuid on selge, et Oneginil on oma koht nende kirjanduskangelaste galeriis, keda nimetatakse n-ö kasututeks inimesteks ja keda sageli iseloomustatakse kui inimesi, kes kogevad konflikti oma lääne-euroopaliku hariduse ja tingimuste vahel, mis valitsevad vene miljöös, kus nad elasid. Seos dekabristidega on romaanis kahtlemata ilmne. Võtkem näiteks Tatjana prototüüp, kelleks oli kindlasti Maria Rajevskaja, Puškini suur armastus 1820. aastal. Just tema oli see, kes 1825. aastal, vahetult enne ülestõusu, abiellus vürst Volkonskiga, endast 20 aastat vanema mehega, ja järgnes talle vabatahtlikult Siberisse, kuhu too mässi tõstmise eest eksiili saadeti. Puškin pühendas talle järgmised värssiread:

*See kaunis, kelle tundetooni
on mu Tatjanas tabatud...
Kä tema! Põrmu rabatud!
Onn sellele, kes peole kappab,
kuid peekrit lõpuini ei zoo,
kes elu pika proosaloo
veel enne lõppu kinni lappab
ja lahkub. Akki. Nõnda vist
kui mina sün Oneginist.*

Samamoodi oli prototüüp tõenäoliselt ka poet Lenskil, kelle loomisel oli eeskujuks Puškini koolikaaslane, dekabristist luuletaja W. Küchelbecker. Paljudel romaani tegelastel olid reaalsest elust võetud eeskujud, kes elustuvad Puškini romaanis, ja ilmuvad taas, nagu ümbermuutununa, Vene ühiskonna argipäeva. Igast romaani tegelasest sai tüüpkuju, keda Puškin kasutas oma aja iseloomustamiseks. Noored inimesed tundsid ennast nendes tegelastes ära. Kriitikud olid Puškini tähtsaima töö, ühe maailmakirjanduse tippteose, vastu karmid, seda pigem seetõttu, et nad suhtusid kriitiliselt autorisse ja mitte töösse endasse. Negatiivsed arvustused ja õukonna negatiivne suhtumine ei suutnud vähendada imetlust ja armastust, mida lugejad Puškini vastu tundsid. Eriti vaimustunud olid tema poeemist noored. Peategelasest sai jõukate klassi võrdkuju, kehastades inimesi, kes tänu oma pealiskaudsele meelelahutusele ja flirtimisele kunagi elu tõsiselt ei võtnud. Ootamatult hakkasid Peterburis ja Moskvas ning kõikjal Venemaal välja ilmuma tüüpilised Oneginid, kes ei matkinud oma kangelast mitte üksnes tuimuses, mille nad temalt oma elustiili üle võtsid, vaid ka riietuses, mida

nad kandsid. Samamoodi pidasid noored neid end äkki Tatjanadeks – nad hakkasid uskuma armastusse esimesest silmapilgust, armastuskirjade kirjutamine ei olnud enam häbematu, pigem vaadati seda ühtäkki kui tunde puhangut. Onegin lükkas Tatjana suure armastuse tagasi, kuna ta eelistas armastusele, mis oli tema silmis väheväärtuslik, mitte millekski kohustavat flirti. Lenski saatus peegeldus samuti noorte inimeste eludes – sõnad, mida Lenski kasutas hüvastijätul, läksid moodi. Noored hakkasid lubama endale sentimentaalset kurbust. Ühiskond oli see, mis negatiivsele kriitikale reageeris. Loomulikult sisaldab romaan veel paljusid kummalisi vihjeid, vastuseta fakte ja peidetud saladusi. Võib-olla mõjutas ka see heliloojaid, kaunite kunstide harrastajaid ja tantsijaid sellest teosest inspiratsiooni saama.

Värssromaan „Jevgeni Onegin” pälvis tähelepanu väljaspool Venemaad ning tõi kaasa üldise huvi vene kirjanduse vastu. Samas sai romaan inspiratsiooniallikaks veel paljude teiste kunstiteoste jaoks.

OOPER „JEVGENI ONEGIN“

1877. aasta mais pöördus ooperilaulja Jelizaveta Lavrovskaja Tšaikovski poole palvega luua ooper Puškini „Jevgeni Onegini“ ainetel. Helilooja memuaaride kohaselt ei tundunud see idee talle alguses eriti hea. Tšaikovski meelest polnud romaani süžee piisavalt tugev, pigem banaalne – dändi lükkab tagasi noore maatüdruku armastuse, too kasvab suurilmadaamiks, nüüd püüab mees teda võrgutada, aga saab omakorda korvi. Samas seisnes romaani tugevus tegelaskujude arengus, sotsiaalses tundlikkuses ning kirjanduslikus kauniduses. Pärast unetut ööd leidis Tšaikovski, et asi tasub siiski katsetamist, kiiresti lõi ta kavandi ja alustas muusika komponeerimist, mille lõpetas veebruaris 1878 San Remos.

Tšaikovski ja tema abiline libreto kirjutamisel, Konstantin Šilovski, kasutasid Puškini romaani algupäraseid värsse ning valisid kirjandusteostest just need stseenid, mis kajastasid kangelaste tundemaailma. Lisaks kirjutas Tšaikovski ise teksti Lenski arioosole esimese vaatuse esimeses stseenis ja suure osa vürst Gremini aaria sõnadest kolmanda vaatuse esimeses stseenis. Ooper on episoodiline, selles puudub järjepidev süžee, tegemist on valitud paladega Onegini elust. Seetõttu pani helilooja ooperi alapealkirjaks „lüürilised stseenid“. Kuna aga algupärane lugu oli väga hästi tuntud, eeldas Tšaikovski, et publik täidab ise kõik lüngad. Sarnaselt oli teinud juba Puccini oma „Boheemis“.

Tšaikovski muretses siiski, kas publik aktsepteerib ooperit, milles puuduvad traditsioonilised

stseenide vahetused. Ta uskus, et see on võimalik üksnes siis, kui esitus on maksimaalselt lihtne ja siiras. Sellele mõeldes usaldas ta esmaettekande Moskva konservatooriumi üliõpilastele ja see toimus Nikolai Rubinsteini juhatusel 17./29. märtsil 1879 Moskva Väikeses Teatris. Laiema publiku ees esineti 11./23. jaanuaril 1881 Moskva Suures Teatris Enrico Modesto Bevignani dirigeerimisel ja seda lavastust saatis juba suur menu. Esiettekanne Peterburi Maria teatris 19./31. oktoobril 1884 Eduard Napravniku juhatusel tõi lõpliku läbilöögi kõigepealt vene ja hiljem ka rahvusvahelisel laval.

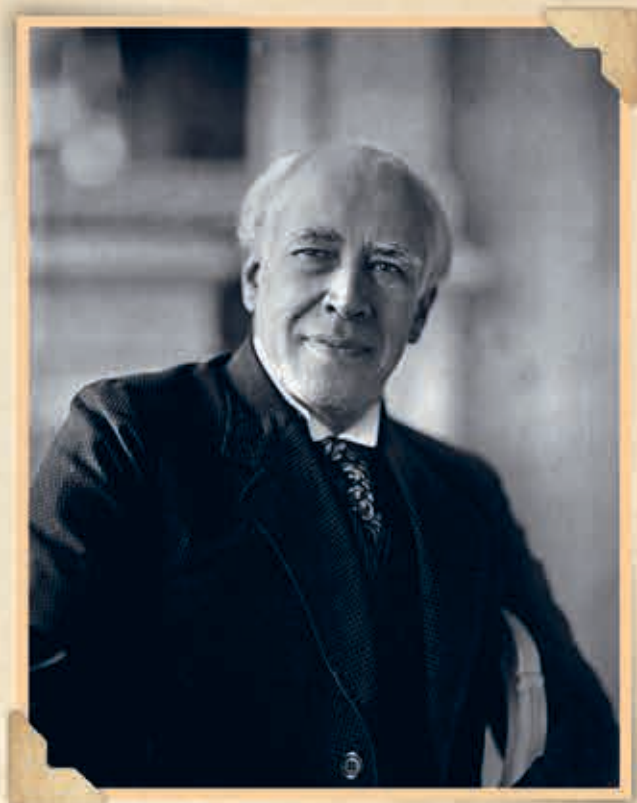
Teos oli heliloojal algselt mõeldud kammerooperina, aga ta tegi ise sellest uue redaktsiooni just imperaatorlikele lavadele mõeldes. Algne variant taastati Konstantin Stanislavski poolt ja tänapäeval mängitakse mõlemat redaktsiooni.

Tšehhi helilooja Antonín Dvořák kirjutas peale „Jevgeni Onegini“ nägemist Tšaikovskile: „See on imeline teos, täis sooje tundeid ja poeesiat ja kõigis üksikasjades õnnestunud, lühidalt: see muusika on haarav ja tungib nii sügavalt meie südamesse, et seda kunagi ei suudeta unustada... Annaks Jumal, et Te meile veel palju sarnaseid teoseid kingiksite!“

Väljaspool Venemaad oli algne vastuvõtt pigem leige, kuid aegamööda vallutas siiski Euroopa ooperipubliku südamed. Esimene ettekanne väljaspool Venemaad toimus 6. detsembril 1888 Prahas, juhatas Tšaikovski ise, lauldi tšehhi keeles.

Saksamaa publiku ette jõudis „Jevgeni Onegin“ Hamburgis 19. jaanuaril 1892 Gustav Mahleri juhatusel. Tšaikovski viibis ise kohal ja talle aplodeeriti iga stseeni järel, aga ta omistas sellise edu hoopis Mahlerile, keda ta kirjeldas muusikuna, kes pole „mitte mingi keskmine, vaid lihtsalt geenius, kes põleb soovist dirigeerida“.

Järgnesid ettekanded Londoni Olympic Theatre'is 17. oktoobril 1892 Henry J. Woodi dirigeerimisel (seekord inglise keeles), Viinis 19. novembril 1897 taas Gustav Mahleri käe all ja viimaks, 24. märtsil 1920, jõudis ooper itaaliakeelse esitusena ka New Yorgi Metropolitan Operasse.

KONSTANTIN STANISLAVSKI

(kodanikunimega Konstantin Aleksejev, 5. /17. jaanuar 1863 – 7. august 1938) oli vene näitleja, lavastaja, teatrijuht ja teatriteoreetik. Stanislavski alustas lavategevust aastal 1877 asjaarmastajate näiteringis, juhtis aastatel 1888–1898 Moskva kunsti- ja kirjandusühingu draamatruppi. 1898 aastal asutas ta koos Vladimir Nemirovitš-Dantšenkoga Moskva Kunstiteatri. Tema loodud nn „Stanislavski süsteem“ on üle saja aasta olnud populaarne nii Venemaal kui terves maailmas.

T ATJANA KIRI ONEGINILE

Ma teile kirjutan - mis enam?
Tõepoolest, kas ei tundu süin
kõik juba ülcarusena,
mis uial juurde lisaksin?
Ma tean, te võiksite ju praegu
mind pilgata ja põlata.
Kuid ei - mu hingevaluga
ei naljata te ilmaaegu.
Ma otsustasin alguses,
et vaikin: mitte iganes
te poleks aimanud mu häbi,
kui kuuleksin ja näeksin taas
teid kasvõi kordki näidalas,
et hiljem ööd ja päevad läbi
süü mõtelda ja mõtelda
ühtainust alalõpmata
ja meenutada hiljukesi
ühtsoodu, kuni kohtan teid,
silp-silbilt kõiki sõnakesi
ja teie häälevarjuandeid...
Kuid maal on kõik ju igav teile.
Te hoiduvad süin seltsimast.
Ei, särada ei antud meile -
ja süüski...tere tulemast!

Miks käisite meid külastamas?
Miks tedi teiega see piin?
Teid kohtamata oleksin
ma õppinud ju kord süinsamas
maaiüksinduses viimati
noort hingetormi talitsema,
võib-olla leidnud sõbragi
(kes teab?) ja olnud suumari
tuu naine, hoolitseja ema.

Üks teine?...Mitte iganes!
Ei ole teist maailmas mulle!
Nü seisab taevatahtedes:
ma kuulon sulle, ainult sulle!...
Mu elu polnudki ju muud
kui saatustliku kohtumise
eelpant ja ootus - issand ise
on sind mu kaitsejaks määranud...
Sa olid mulle armas ammu,
mind küusas uneski su pilk.
Sa seisid lävel...kuulsin sammude...
Oh ei, see polnud unepilt!
Mu südames lõi loogitsema
su tülles nagu tuletõõm
üksainus äratundmisrõõm
ja süü ma teadsin: see on tema!
Sa kõnelesid minuga
mu tumedamal tawatunnil.
Kui püüdsin vaeseid aidata

või hingerahutuse sunnil
ma palvetasin härdasti.
See olid sina ometi,
kes kummardas mu padja läigi
öö lähipaistvas hämmas?
See olid sina ometigi,
kes troostisõnu sosisitas?
Veel pole aimugi mu hingel,
kes oled sa: mu kaitseingel
või kirikaval küsaja -
Ukskõik! Mu kahitus lõpeta!
Kõik on ehk lausa lapselikkus
ja endapete paraku,
mu elu teeb ehk tulevikus
veel hoopis teise käänaku...
Kuid ei, ma kõhelda ei malda
ja täiesti su meelevalda
nüüd annan oma saatusse.
Ma nutan praegu... Kirjutte:
mind siin ei mõista mitte keegi,
ja hääbema kui hukkujal
Peab mõistus ja mu eluteegi
umbüksinduse tähe all.
Loen tundisid su tulekuni:
mu lootus ellu ärata
või katkestata see raske uni
Lüü õige laudusõnaga!
Kui põletab mind äkki häbi!
Kui on mu süda hirmukil!

Ma lõpetan - ja enam läbi
ei loe neid ridu paberil.

Ma liialt usaldasin sedge...
Püsk veereb üle silmalau...
Kuid minule, ma olen juldge,
on tagatiseks teie au...

O NEGINI KIRI TATJANALE

Võin aimata, kuid haavab teid
kurb saladus, mu kirjasaade,
kuid teie põlglik-uhke vaade
nüüd viskab vihasüdameid!
Miks räägin siiski hingevalust?
Mis ootan ma veel omapead,
kui ainult kahjarõõmuks alust
ehk annavad need kirjaread?

Kord riivates te elurada
ei tihanud ma usaldada
te tunnet. Armaast amolust
mul polnud mõtteski te pühul:
ei tahtnud ma ju mingil juhul
käest anda vana vabadust.
Veel midagi. Meid lahku paiskas

judm ohver, Lenski eluots...
Kõik hellad alged rebis-raiskas
mu südamest siis tuskav trots.
Siig võoras kõrkjal, kütketeta,
ma õnnest mõttesin ka nüi:
õnn - see on rahu. Olla prüi! -
Oh jumal! Kuudas küll sain petta...

Ei! Väikselt nagu varjupilt
te kannud piivida ja samas
ehk näha minut-minutitilt
te huudenurki naerataamas, -
te pilgu paistel tajuda
te hääleilmet, ilurikkust,
kui surma sülle vajuda
ja kustuda...oh õndsalikkuust!

Küüd võimatu!
Nü otsin teid ma huupi kõrkjal,
pillan praegu
iiksluuse päeva pudomeid,
kui pärast pikki ootaeagu
te juurde juhuse mind ei vii.
Mu lõpp on raske niikuinüi.
Jah, selleks, et mu elupäevad
veel vältaksid, on vaja mid

celtheadmist ikka hommikul,
et täna teid mu silmad näevad...

Te pilk on karm... Nü kardan
just,
et nüüd mu alandlikku malbuust
te vihkate kui viimast halbust
ja ikekõlvu kavaluust.
Oh kas te tunnete, kui kolo
on armuhellust ihata,
kui janu jahutust ei ole!
Sis teeselda veel tehata,
kui tahaks pea te hõlma peita,
ja kibedasti nuttes maas
käid ümber põlvede teil heita,
iikt öelda teile taas ja taas...
Sevastu häirimated vaatel
teid kõnetada, käidelda
ja naerunüoga näidelda
korrektoot külmustki te saatel!...

Ei! Otsas on mu dumald.
Ma enam ei saa endast jagu.
Kõik on ju selge. Otsustagu
nüüd saatas - teie meelevald.

A. Puškin „Jevgeni Onegin“
Tõlge Betti Alver

Annaliisa Pillak, Jovita Vaskeviciute

Merunus Vitulskis, Jovita Vaskeviciute

Märt Jakobson

PAUL MÄGI

asutas 1978 Eesti Raadio Kammerorkestri ning oli ka selle orkestri kunstiline juht ja peadirigent. 1984-1991 töötas Rahvusooperis Estonia dirigendina. Juhatanud külalisdirendina Moskva Suures Teatris. Aastatel 1990-1994 oli Läti Riikliku Sümfooniaorkestri peadirigent ja kunstiline juht. Juhatas Läti RSO kontserte kuulsates kontserdisaalides Euroopas ning osales paljudel

rahvusvahelistel festivalidel - *Concertgebow, Fetes Musicales en Touraine, Chichester Festivities, Festival Costa do Estoril* jpm. 1995-2002 oli RO Estonia loominguline juht ja peadirigent.

Alates 2004 töötab Uppsala Kammerorkestri kunstilise juhi ja peadirigendina ning 2011. aasta septembrist lisandus Vanemuise teatri muusikajuhi ja peadirigendi ametikoht. On juhitanud kontserte kõikjal Euroopas ja Ameerikas (Detroiti SO, Moskva Filharmoonia SO, Equadori NSO, Rootsi Raadio SO, Stockholmi Kuninglik Filharmoonia, Göteborgi SO, Malmö SO jpt.)

Rahvusvahelisi ooperilavastusi: Rossini „Itaallanna Alžiiris“, Verdi „Trubaduur“, Straussi „Nahkhiir“ Soomes, Puccini „Suor Angelica“ ja „Gianni Schicchi“ Rootsis, Dargomõžski „Näkineid“ Wexfordi festivalil Iirimaa, Bizet’ „Carmen“ Belgias ja Küprosel, Puccini „Boheem“ ja Tšaikovski „Luikede järv“ Rootsi Kuninglikus Ooperis, Verdi „Rigoletto“ Malmö Ooperis ja Soome Rahvusooperis, Reinvere „Puhastus“ ja Massenet’ „Thais“ Soome Rahvusooperis, Mussorgski „Boriss Godunov“ Nantes’i Ooperis, Moskva „Helikon“ ooperiga Salzburgi *Festspielhaus*is ja Champs-Elyseés teatris Pariisis.

Rahvusooperis Estonia: Puccini „Boheem“, „Suor Angelica“, Mozarti „Figaro pulm“, Verdi „Nabucco“, „La traviata“, „Don Carlo“ ja „Ernani“, Bizet’ „Carmen“, Dargomõžski „Näkineid“, Nicolai „Windsori lõbusad naised“, Straussi „Viini veri“, „Nahkhiir“, „Õo Veneetsias“, Lehári „Lõbus lesk“, Tambergi „Cyrano de Bergerac“, Tubina „Kratt“, Kangro „Süda“, R. Straussi „Salome“, Mussorgski „Boriss Godunov“, Eespere „Gurmaanid“ jm. Vanemuises on toonud välja lavastused: Verdi „Trubaduur“, Massenet’ „Werther“ ja Lehári „Lõbus lesk“.

Paul Mägi on tunnustatud džässviuldaja, kes on esinenud festivalidel Ungaris, Bulgaarias, Kuubas, Soomes, Saksamaal, Iirimaa, Inglismaal, USAs jm. On esinenud koos BBC ja Bostoni Sümfooniaorkestriga.

Paul Mägi on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia orkestridirigeerimise professor ja Stockholmi Kuningliku Muusikaakadeemia külalisprofessor.

D MITRI BERTMAN

on lõpetanud Vene Teatrikunsti Instituudi (GITIS) muusikateatri lavastaja erialal. 1990. aastal asutas Bertman Moskvas oma eksperimentaalse ooperiteatri Helikon-Opera, millest sai mõne aastaga üks tuntumaid teatreid Venemaal. Teatri repertuaar on lai, ulatudes ooperi-, opereti- ja muusikaliklassikast maailmas vähetuntud teosteni. Bertman on loonud üle 90 lavastuse, millest mitmeid on tunnustatud teatripreemiatega. Ta on teatriauhinna „Kuldne Mask“ kolmekordne laureaat (1998, 1999 ja 2001) ja Vene Föderatsiooni rahvakunstnik (1997). Teenete eest

kultuurivaldkonnas autasustati teda 2003. aastal prantsuse ordeni „Akadeemilised palmioksad“ ohvitserikraadiga. 2008. aastal pälvis Bertman Maarjamaa Risti IV klassi teenetemärgi ning Eesti teatri aastaauhinna E.-S. Tüüri ooperi „Wallenberg“ (RO Estonia) ja J. Offenbachi ooperi „Hoffmanni lood“ (Vanemuine) lavastamise eest. Bertman on Vene Teatrikunsti Instituudi muusikateatri teaduskonna õppejõud 1996. ja dekaan 2003. aastast. Ühtlasi õpetab ta 1994. aastast alates Berni Ooperistuudios.

Tema viimaste lavastuste hulka kuuluvad Gounod' „Faust“ (2012, RO Estonia), Wagneri „Das Liebesverbot“ (2011), Erenbergi „Perfektne ooper. Vampuka, Aafrika pruut“ (2010), Rimski-Korsakovi „Mozart ja Salieri“ (2009), Reise „Rasputin“ (2008, kõik Helikon-Operas), Verdi „Otello“ (2011, Norra Ooperi- ja Balletiteater), Giordano „Andrea Chenier“ (2010, Stockholmi Kuninglik Ooper), Prokofjevi „Armastus kolme apelsini vastu“ (Helikon-Opera, 2009 ja Rahvusooper Estonia, 2010), Mozarti, Puškini ja Salieri loomingu motiividel loodud „Teatridirektor“ koostöös agentuuriga „Art Partner XXI“ (2009, Vene Riiklik Filminäitlejate teater Moskvast), Tuhmanovi „Tsaarinna“ (2009, Helikon-Opera ja Peterburi Aleksandri teater), Tšaikovski „Padaemand“ (2009, Stockholmi Kuninglik Ooper), Lombardi „Kuningas on alasti“ (2009, Rooma Ooper), Dvořáki „Näkingeid“ (2009) ja Janáčeki „Surnute maja“ (2008, mõlemad Kanada Ooperis) jpt. 2012. aasta detsembris tõi Bertman Läti Rahvusooperis lavale Puccini „Tosca“.

Dmitri Bertman

Koït Soasepp

T ATJANA TULUBJEVA ja I GOR NEŽNÕI

on lõpetanud 1970 Moskva Kunstiteatri Studio. On teinud koos üle 200 lava- ja kostüümikujunduse paljudes teatrites Venemaal (Vene Ballett, Moskva Suur Teater; Permi, Krasnojarski, Novosibirski, Habarovski, Peterburi, Odessa teatrid), Prantsusmaal, Bulgaarias, Valgevenes, Türgis, Itaalias, Rootsis, Saksamaal, Kanadas, Austrias, Liibanonis, Eestis ning Inglismaal.

Alates 1996 on nad Ooperiteatri Helikon peakunstnikud – Tatjana Tulubjeva kostüümi- ja Igor Nežnõi dekoratsioonikunstnikuna. Koostöös Dmitri Bertmaniga on nad kujundanud Helikon-Ooperis üle 40 lavastuse: „Aida“, „Carmen“, „Nahkhiir“, „Tsaari mõrvoja“, „Hoffmanni lood“ (2007 Vanemuises), „Jolanta“, „Mazeppa“,

„Falstaff“, „Sevilla habemeajaja“, „Macbeth“, „Boris Godunov“, „Figaro pulm“, „Rasputin“ jpt. Paljud lavastused on etendunud välismaal: Dargomõžski „Näkingeid“ Wexfordi festivalil Inglismaal ning Rahvusooperis Estonia, „La traviata“ Mannheimi Rahvusteatri Saksamaal, Kaliningradis ning Torontos; „Aida“ Verdi ooperifestivalil Strasbourgis, „Jevgeni Onegin“ Krasnodari Ooperi- ja Balletiteatri, Klagenfurti Linnateatri Austrias ning Rootsi Kuninglikus Ooperis; „Padaemand“ Beirutis Liibanonis.

L AURI SIRP

on lõpetanud Eesti Muusikaakadeemia 1993. aastal koorijuhtimise erialal prof Kuno Arengu klassis ja 2002. aastal orkestridirigeerimise erialal Jüri Alperteni klassis.

Ta on osalenud Esa-Pekka Saloneni, Jorma Panula ja Peter Gülke meistrikursustel.

Alates 1993. aasta augustist töötab Lauri Sirp Vanemuise teatris. Ühtlasi on ta alates 2009. aastast Tartu Ülikooli Sümfooniaorkestri peadirigent. Ta on dirigeerinud peaaegu kõiki Vanemuise repertuaaris olevaid lavastusi, juhatanud mitmeid sümfooniakontserte ja Britteni ooperi „Lucretia teotamine” kontsertettekannet. Lauri Sirp on assisteerinud maestro Carlo Felice Cillariot tema Tartu kontsertide ja ooperite ettevalmistamisel.

Vanemuises väljatoodud lavastused: Menotti „Telefon”, Massenet’ „Don Quijote” ja „Manon”, Verdi „Falstaff” ja „Rigoletto”, Humperdincki „Hansuke ja Greteke”, Händeli „Xerxes” ja „Acis ja Galatea”, Rossini „Abieluveksel”, Tšaikovski „Pähklipureja”, Raveli „Hispaania tund” ja „Boléro”, Lortzingi „Salakütt”, ballett Chopini muusikale „Chopiniana”, Minkuse „Quiteria pulm”, Mendelssohn-Bartholdy „Suveöö unenägu”, Adami „Giselle”, Offenbachi „Hoffmanni lood” ja „Orpheus põrgus”, Ábrahâmi „Savoy ball”, Ehala „Nukitsamees”, Mozarti „Figaro pulm”, Purcellil „Haldjakuninganna”, „Õhtu Straussiga”, ballett „Kaunitar ja koletis” (Glazunovi, Turina, Arnoldi muusika).

Ta on dirigeerinud järgmisi lavastusi: Leoncavallo „Pajatsid”, Verdi „Traviata”, „Maskiball” ja „Trubaduur”, Puccini „Boheem”, „Tosca” ja „Madama Butterfly”, Rossini „Itaallanna Alžiiris” ja „Sevilla habemeajaja”, Mozarti „Haaremirööv” ja „Cosi fan tutte”, Tšaikovski „Jevgeni Onegin” ja „Uinuv kaunitar”, Prokofjevi „Romeo ja Julia” ja „Tuhkatriinu”, Bernsteini „West Side Story”, Griegi „Peer Gynt”, Donizetti „Maria Stuarda”, Massenet’ „Werther”, Lehâri „Lõbus lesk”.

On teinud koostööd ERSO, Tallinna Kammerorkestri, Pärnu Linnaorkestri ja Mikkeli Linnaorkestriga. Lauri Sirp pälvis Eesti Teatriliidu muusikalavastuste aastapremia 2006. aasta loomingu eest ja Eesti Kultuurkapitali Muusikanõukogu aastapremia Britteni ooperi „Kruvikeere” esituse eest Birgitta Festivalil 2008. aastal.

Merle Silmato, Aivar Kaseste, Annaliisa Pillak

Teele Jõks, Roland Liiv

Linus Börjesson

Jaan Willem Sibul, Merle Silmuuta, Valentina Kremen

Mehis Tiits

Valentina Kremen, Teele Jõks, Karmen Puis

Vanemuine 143th Season

An opera by Pyotr Tchaikovsky

EUGENE ONEGIN

Lyric scenes in three acts and seven tableaux with one interval.

Pyotr Tchaikovsky's libretto in collaboration with Konstantin Shilovsky based on a novel in verse of the same name by Alexandr Pushkin.

Redaction of Konstantin Stanislavsky's production of 1992.
Reproduced based on archive materials.

Musical Director and Conductor **Paul Mägi**

Conductor **Lauri Sirp**

Director **Dmitry Bertman** (Helikon-Opera, Moscow)

Set Designer **Igor Nezhny** (Helikon-Opera, Moscow)

Costume Designer **Tatiana Tulubieva** (Helikon-Opera, Moscow)

Light Designers **Andres Sarv, Imbi Mälk**

Assistants to the Stage Director **Galina Timakova** (Helikon-Opera, Moscow), **Merle Jalakas**

Rehearsal Pianists **Jaanika Rand-Sirp, Irina Oja**

Repetitor **Fabrice Gibert**

Chief Chorus Master **Piret Talts**

Rehearsal Pianist of Choir **Katrin Nuume**

The performance is managed by **Ülle Tinn**

Surtitles **Ragne Saul**

Translators **Zhanna Pindma, Liina Tordik**

World premiere took place on March 17, 1879 in Moscow
The premiere on April 6, 2013 at the Vanemuine Small Building

In Russian with Estonian and English surtitles

CAST

Larina, lady of the manor (mezzo-soprano)

Her daughters:

Tatyana (soprano)

Olga (contralto)

Filippyevna, a nanny (mezzo-soprano)

Lensky (tenor)

Yevgeny Onegin (baritone)

Prince Gremin (bass)

Captain Rotny (bass)

Zaretsky (bass)

Triquet, a Frenchman (tenor)

Guillot, Onegin's valet (silent role)

Vanemuine Opera Chorus: Peasants, ballroom guests,
landowners and ladies of the manor, officers.

Vanemuine Symphony Orchestra

CV-s of soloists; opera chorus and symphony orchestra personnel: www.vanemuine.ee

SYNOPSIS

The play is placed at the Larins' Mansion in countryside and in St Petersburg around 1820s.

ACT I

Scene 1. One August afternoon at the Larins' Mansion. The Madame of the house and servant Filippyevna are resting from a busy day. Sisters Tatyana and Olga are singing and that reminds their mother of her youth. From afar peasants can be heard singing. Guests arrive – Lensky from the neighbouring mansion with his friend Eugen Onegin. Lensky, a starry-eyed young poet, is in love with joyful Olga. He is a frequent guest at the Larins' Mansion. Onegin is here for the first time. His serious yet arrogantly indifferent attitude makes him very attractive to a romantic girl like Tatyana. She finds herself feeling the same ambiguous emotions that she did for all the heroes in the sentimental and romantic novels that she loved to read.

Scene 2. The encounter with Onegin has made Tatyana restless, she cannot fall asleep. She asks Filippyevna to tell her a story. She starts telling Tatyana about her youth, but the latter doesn't even hear her as her thoughts still keep wondering around. When Filippyevna leaves, Tatyana decides to write to Onegin and admit her love for him.

Scene 3. Upon receiving a letter from Tatyana, Onegin decides to meet her. Tatyana is the first to arrive. She is anxiously waiting for Onegin. Onegin, the man jaded with metropolitan life style is nice to Tatyana but cannot really grasp her sincere feelings. Patronisingly he tells her to learn how to control and conceal her true emotions. Tatyana is silent, but Onegin's words make the world of a young girl's ideals come crumbling down.

ACT II

Scene 4. January 25 – Tatyana's name day celebrations at the Larinas' Mansion. Tutor Triquet serenades Tatyana with a couplet he has written in her honour. Lensky has invited Onegin to the party with him. Feeling irritated Onegin is clearly bored with these country people and their provincial sensibilities. He finds it entertaining to tease Lensky with complimenting Olga, even though he is not interested in the girl. This turns into a quarrel and Lensky ends up challenging Onegin to fight a duel.

INTERVAL

Scene 5. Lensky arrives at the location as agreed. While waiting for Onegin he ponders about his life, his youth and happiness. When Onegin arrives, both of them feel remorseful but remain silent; the seconds are already waiting. The duel ends with Lensky's death.

ACT III

Scene 6. A ball at the Prince Gremin's palace in St Petersburg. Several years have gone by. Tatyana has married an aged Prince Gremin, a wealthy and powerful aristocrat, and is now part of the capital's highest society. Onegin has been living abroad these years and is most surprised to meet Tatyana at the ball. Upon seeing her as a noble lady of society, she falls in love with her. Also Tatyana is anxious about this encounter. Afraid of unveiling her emotions, she excuses herself and leaves the ball.

Scene 7. Onegin has written Tatyana several letters expressing his love. Upon reading these letters Tatyana realizes that she still has feelings for him. Onegin visits Tatyana and he tells her passionately about his love – a tear in her eyes brings him hope. Tatyana is also captured by memories but she finds strength. She remains dignified and true to her matrimonial vows and rejects Onegin.

DIRECTOR DMITRY BERTMAN:

This year Konstantin Stanislavsky has two anniversaries – 150 years from birth and 75 from death. The man known worldwide for his “system” spent last twenty years of his life swinging between opera and drama. During the restless 1918 he ran the Opera Studio at the Bolshoi Theatre, but only three years later it was the time for the event that marked the beginning for the contemporary musical production – it was “Eugene Onegin”. Young actors played in contemporary costumes, there was no orchestra and it quickly spread to the stages of many theatres and is still alive to this day.

What was contemporary in 1922 is retro today, like a black and white photograph. I reproduced Stanislavsky’s “Eugene Onegin” as a retro production. It wasn’t my goal to yet again stage the scenes at the famous villa in the Leontyev alley, but to retrace the path that Stanislavsky had taken in 1922; to once again work through every mise en scene with the actors just as Stanislavsky had done.

I have directed Eugen Onegin seven times already – from Krasnodar to Stockholm, every time coming up with new solutions, inventing something new again and again. After seven productions you want to invent no more and just turn back to good old traditions. Nothing more than just pure directing and working with actors. No more artistic “additives” and “flavour enhancers”, just an all-natural “bio product”, just as it tasted in the childhood.

PAUL MÄGI

founded the Estonian Radio Chamber Orchestra in 1978 and was also the orchestra's artistic director and chief conductor. In 1984-1991, he worked in the Estonian National Opera as conductor. He has worked as guest conductor in the Bolshoi Theatre in Moscow. During the years 1990-1994, he was the chief conductor and artistic director of the Latvian National Symphony Orchestra. He has given concerts with the Latvian Symphony Orchestra in famous concert halls around Europe and participated many international festivals - *Concertgebow, Fetes Musicales en Touraine, Chichester Festivities, Festival Costa do Estoril* etc. In 1995-2002, he was the musical director and chief conductor of the Estonian National Opera.

Since 2004 he works with the Uppsala Chamber Orchestra as artistic director and chief conductor and since September 2011 he is the Vanemuine Theatre musical director and chief conductor. He has conducted concerts all over Europe and the US (with the Detroit Symphony Orchestra, the Moscow Philharmonic Orchestra, the Equador National Symphony Orchestra, the Swedish Radio Symphony Orchestra, the Stockholm Royal Philharmonic, the Göteborg Symphony Orchestra, the Malmö Symphony Orchestra etc).

International opera productions: Rossini's „The Italian Girl in Algiers“, Verdi's „The Troubadour“, Strauss' „The Bat in Finland“, Puccini's „Suor Angelica“ and „Gianni Schicchi“ in Sweden, Dargomõžski's „Mermaid“ in the Wexford festival in Ireland, Bizet's „Carmen“ in Belgium and Cyprus,

Puccini's „La Bohème“ in the Swedish Royal Opera, Verdi's „Rigoletto“ in the Malmö Opera and Finnish National Opera, Reinvere's „Purge“ and Massenet's „Thaïs“ in Finnish National Opera, Mussorgsky's „Boris Godunov“ in the Nantes Opera, with the Moscow „Helikon“ opera in the Salzburg *Festspielhaus* and Champs-Elyseés Theatre in Paris. In the Estonian National Opera: Puccini's „La Bohème“, „Suor Angelica“, Mozart's „The Marriage of Figaro“, Verdi's „Nabucco“, „La Traviata“, „Don Carlo“ and „Ernani“, Bizet' „Carmen“, Dargomõžski's „Mermaid“, Nicolai's „The Merry Wives of Windsor“, Strauss' „Viennese Blood“, „The Bat“, „A Night in Venice“, Lehar's „Merry Widow“, Tamberg's „Cyrano de Bergerac“, Tubin's „Womble“ Kangro's „Heart“, R. Strauss' „Salomé“, Mussorgsky's „Boris Godunov“, Eesperé's „Gourmand“ etc. Has staged at Vanemuine: Verdi's „Troubadour“, Massenet's „Werther“ and Lehar's „Merry Widow“. Paul Mägi is a renowned jazz violinist who has performed in festivals in Hungary, Bulgaria, Cuba, Finland, Germany, Ireland, England, the USA etc. He has performed together with the BBC and the Boston Symphony Orchestra.

Paul Mägi is professor of orchestra conducting in the Estonian Academy of Music and Theatre and guest professor in the Stockholm Royal Music Academy.

DIMITRI BERTMAN

graduated from the Russian Academy of Theatre Arts where he studied musical theatre directing. In 1990 Bertman founded an experimental opera theatre Helikon-Opera in Moscow, it became one of the most well-known theatres in Russia in just a few years. The theatre's repertoire is very wide, varying from grand classical operas, operettas to less-known pieces. Bertman has staged more than 90 productions, many of which have been recognised with several theatre awards. He is the three-time laureate of the award "Golden Mask" (in 1998, 1999 and 2001) and he was nominated the Honoured Art Worker of Russia in 1997. For his activities in culture he was awarded the Officer grade Order of French Academic Palms in 2003. In 2008 he received the 4th Class Order of the Cross of Terra Mariana and annual Estonian Theatre Award for directing opera "Wallenberg" by E.-S. Tüür in Estonian National Opera and J. Hoffenbach's opera "The Tales of Hoffmann" at Vanemuine. Bertman has been working as a teacher at the Russian Academy of Theatre Arts in the musical theatre department since 1996 and has been running the department since 2003. He has also been teaching at Bern Opera Studio already since 1994.

His latest productions include Gounod's "Faust" in Estonian National Opera in 2012, Erenberg's "The Perfect Opera. Vampuka, African Bride" (2010), Rimsky-Korsakov's "Mozart and Salieri" (2009), Reise's "Rasputin" (2008, all in Helikon-Opera), Verdi's "Othello" (2011, Norwegian Opera and Ballet Theatre), Giordano's "Andrea Chenier"

(2010, Stockholm Royal Opera), Prokofiev's "The Love for Three Oranges" (Helikon-Opera, 2009 and Estonian National Opera, 2010), "Theatre Manager" based on Mozart's, Pushkin's and Salieri's works in collaboration with agency "Art Partner XXI" (2009, State Theatre of Film Actors in Moscow), Tukhmanov's "Czarina" (2009, Helikon-Opera and Alexandrinsky Theatre), Tchaikovsky's "The Queen of Spades" (2009, The Royal Swedish Opera), Lombardi's "Il re nudo" (2009, Opera Roma), Dvořák's "Rusalka" (2009), Janáček's "From the House of Dead" (2008, both at the Canadian Opera), etc. In December 2012 Bertman staged Puccini's "Tosca" at the Latvian National Opera.

TATIANA TULUBIEVA and IGOR NEZHNY

graduated from Moscow Art Theatre School in 1970. Working together they have designed costumes and sets in more than 200 theatres in Russia (Russian Ballet, Moscow Bolshoi Theatre, theatres in Perm, Krasnoyarsk, Novosibirsk, Khabarovsk, St Petersburg and Odessa), France, Bulgaria, Belarus, Turkey, Italy, Sweden, Germany, Canada, Austria, Lebanon, Estonia and the UK.

Since 1996 they have been working as head designers for Helikon-Opera - Tatiana Tulubieva as a costume designer and Igor Nezhny as a set designer. In collaboration with Dmitri Bertman

they have created artistic solutions for more than 40 productions at Helikon-Opera: "Aida", "Carmen", "The Bat", "The Tsar's Bride", "The Tales of Hoffmann" (in 2007 at Vanemuine), "Iolanta", "Mazeppa", "Falstaff", "The Barber of Seville", "Macbeth", "Boris Godunov", "The Marriage of Figaro", "Rasputin" etc.

Many of the productions have also been played outside Russia: Dargomyzhsky's "Rusalka" at Wexford festival in the UK and Estonian National Opera, "La Traviata" at National Theatre Mannheim in Germany, Kaliningrad and Toronto; "Aida" at Verdi Opera Festival in Strasbourg, "Eugene Onegin" in Krasnodar Opera and Ballet Theatre, Klagenfurt City Theatre in Austria and Swedish Royal Opera; "Queen of Spades" in Beirut, Lebanon.

L AURI SIRP

graduated from the Estonian Academy of Music in 1993 in the field of choir conducting in the class of Kuno Areng and in 2002 in orchestral conducting in the class of Jüri Alperden. He has participated in the master classes of Esa-Pekka Salonen, Jorma Panula and Peter Gülke. Since August 1993, he has been working in the Vanemuine Theatre. Since 2009, he is also Head Conductor of the Tartu University Symphony Orchestra. He has conducted almost all the productions in the repertoire of the Vanemuine, as well as many symphony concerts and the concert performance of Britten's opera „The Rape of Lucretia”. Lauri Sirp has assisted Maestro Carlo Felice Cillario in preparing his concerts and

opera performances in Tartu. Performances staged at the Vanemuine: Menotti's „The Telephone”, Massenet's „Don Quixote” and „Manon”, Verdi's „Falstaff” and „Rigoletto”, Humperdinck's „Hansel and Gretel”, Handel's „Xerxes” and „Acis and Galatea”, Tchaikovsky's „The Nutcracker”, Ravel's „The Spanish Hour” and „Boléro”, Lortzing's „The Poacher”, ballet for Chopin's music „Chopiniana”, Minkus's „Quiteria's Wedding” and Mendelssohn-Bartholdy's „A Midsummer Night's Dream”, Adam's „Giselle”, Offenbach's „The Tales of Hoffmann” and „Orpheus in the Underworld”, Abraham's „Ball at the Savoy”, Ehalá's „The Imp”, Mozart's „The Marriage of Figaro”, Purcell's „Fairy Queen”, „Evening With Strauss”, ballet „Beauty and the Beast” (music by Glazunov, Turin and Arnold).

He has conducted the following performances: Leoncavallo's „The Clowns”, Verdi's „La Traviata”, „A Masked Ball” and „The Troubadour”, Puccini's „La Bohème”, „Tosca” and „Madame Butterfly”, Rossini's „The Italian Girl in Algiers” and „The Barber of Seville”, Mozart's „The Abduction from the Seraglio” and „Cosi fan tutte”, Tchaikovsky's „Eugene Onegin” and „The Sleeping Beauty”, Prokofjev's „Romeo and Juliet” and „Cinderella”, Bernstein's „West Side Story” and Grieg's „Peer Gynt”, Donizetti's „Maria Stuarda”, Lehar's „The Merry Widow”. Lauri Sirp has worked with the Estonian National Symphony Orchestra, Tallinn Chamber Orchestra, Pärnu City Orchestra and Mikkeli City Orchestra. Lauri Sirp merited the Estonian Theatre Union annual award of music productions for his work in 2006 and the Estonian Cultural Endowment Music Council's annual award for the presentation of Britten's opera „The Turn of the Screw” at the Birgitta Festival in 2008.

Teatrijuht / General Manager **Toomas Peterson**
Muusikajuht / Musical Director **Paul Mägi**
Lavastusala juhataja / Technical Director **Lui Lääts**
Pealavameister / Stage Manager **Rait Randoja**
Lavameistrid / Stage Technicians **Kaupo Jalas, Taivo Pöder**
Dekoratsiooniala juhataja / Head of the Stage Set Department **Aarne Hansalu**
Dekoratsiooniala juhataja asetäitja / Assistant **Marika Raudam**
Dekoratsioonide teostus / Stage sets by **Ain Austa, Innari Toome, Andres Lindok, Terje Kihho, Leenamari Pirn, Sirje Kolpakova, Aleksandr Karzubov, Indrek Ots, Eino Reinapu, Mart Raja, Arvo Lipping, Uudo Mäeotsa**
Kostüümiala juhataja / Wardrobe Manager **Ivika Jõesaar**
Kostüümiala juhataja asetäitja / Wardrobe Manager Assistant **Liisi Ess**
Meeste kostüümid / Cutter of men`s costumes **Ruth Rehme-Rähni, Edith Ütt**
Naiste kostüümid / Cutter of women`s costumes **Küllli Kukk**
Kostüümide teostus / Costumes made by **Luule Luht, Tia Nuka, Daisy Tiikoja, Elli Nöps, Mairit Joonas, Marit Reinmets, Anneli Vassar, Valentina Kalvik, Olga Vilgats, Kaire Arujõe, Irina Medvedeva, Inkeri Orasmaa, Ivi Vels, Riina Lõhmus, Malle Värno, Mati Laas, Juta Reben**
Kostüümilao juhataja / Head of Costumes Warehouse **Piret Univer**
Riieturid / Dressers **Maris Plado, Kai Vahter**
Grimmiala juht / Head of Make-Up Department **Anne-Ly Soo**
Grimm / Make-up by **Olga Belokon, Raili Lass, Kairi Laur**
Soengud / Hair Stylists **Janika Kolju, Rutt Laikask**
Rekvisiidiala juhataja / Head of Stage Prop Department **Liina Martoja**
Rekvisiitorid / Property Masters **Kaie Uustal, Ave Liivamägi, Angelika Aun, Seidi Pindis**
Valgustusala juhataja / Head of Lighting Department **Andres Sarv**
Valgustajad / Lighting by **Andres Sarv, Imbi Mälk, Martin Meelandi, Taivo Pöder**
Heli- ja videoala juhataja / Head of Audio-Visual Department **Toivo Tenno**
Helirežissöörid / Sound Directors **Vladimir Holm, Toivo Tenno**
Videoinsener-operaator / Audio-Visual Manager **Kalju Nugin**

Kava koostanud / Programme prepared by **Marika Petti**
Kava kujundanud / Programme designed by **Heigo Kütt**
Fotod / Photos by **Alan Proosa**
Kaane kujundanud / Programme cover designed by **Aide Eendra**
Tõlked / Translations: **Egle Lillemäe, Marika Petti**

EMAKEELNE KULTUUR ON HINDAMATU VÄÄRTUS.

30. detsembril 2006 asutasime Vanemuise Fondi,
et hoida ja toetada Eesti teatrikunsti.
Lubame hea seista fondi käekäigu eest.

**OLGA AASAV
KALEV KASE
MART AVARMAA
TARTU LINN**

Vanemuise Fond on loodud teatri töötajate erialase arengu ja koolituse toetuseks.
Fondi on võimalik teha annetusi:

SA Tartu Kultuurkapital
Ühispank 10102052050006
Sampo Pank 334408570002
Märksõna: VANEMUISE FOND

Vanemuise fond tänab:

**OLGA AASAVIT, MART AVARMAAD,
ALAR KROODOT, KALEV KASET,
MATI KERMAST, EERO TIMMERMANNI,
TARTU LINNA,
VANEMUISE ADVENDIKONTSERDIL ANNETAJAID**

Maagilisi teatrielamusi

soovib Teile

 kinema

Omade ja võõraste vahel.

BARON D'
ARAMIS

Kelmikalt kreemikat. Aramis Cream kreemilikköörit.

Konverentsi- ja peokeskus
*seminaridest
pidulike bankettideni*

Hotell linna südames
*205 mugavat tuba,
suurepärase vaade ja rahulik miljöö*

Restoran vaatega Emajõe
*Toiduelamused buffeest
galaõhtusöögini*

Spa
*suur valik massaaže,
spa-ja iluhoolduseid*

Edu ei muuda inimesi.
See võtab neilt maski.

S. Necker. Prantsuse kirjanik.

Teatrielamusi toetab Amserv

